

Alexandre Deulofeu, l'historiador del futur (II): L'exili a Montpeller

written by Juli Gutiérrez Deulofeu | 29 de setembre de 2016
Estrenem l'estiu camí de Montpeller. L'equip de Visiona TV ens espera en la que fou ciutat del rei Jaume. Amb l'Enric Pujol, historiador principalíssim i respectat amic hem de recuperar la memòria deulofeuliana d'uns dies ja reculats. Pel camí ens felicitem per l'èxit que representa que després de tants anys de lluita, per fi Alexandre Deulofeu i la seva visió de la Història, puguin ser explicats als catalans mitjançant Televisió de Catalunya ben aviat.

D'alguna manera resseguirem els espais que Deulofeu va trepitjar a l'any 1939 quan el seu llarg exili el porta de cap a Montpeller. Ens esperen a les deu, i a les deu en punt travessem la Plaça de la Comèdia. Darrera la Font de les Tres Gràcies i a tocar del Teatre de la Òpera es troba la resta de l'equip. Toca gravar.

En les seves memòries Deulofeu ens explica les seves impressions de la ciutat. Era el dia de Tots Sants quan hi va arribar en un autobús que el va deixar allà mateix on ens trobem nosaltres, a la Plaça de la Comèdia. És clar que eren unes altres circumstàncies. Tot hi així Deulofeu s'hi sent feliç. D'alguna manera aquella, aleshores, encara esplèndida ciutat el va captivar. A més deixava enrere el malson viscut durant les últimes setmanes a Perpinyà. L'ambient de la ciutat per als refugiats es feia asfixiant, les ràtzies eren continuades, i detenien tant a aquells que tenien papers com als qui no en tenien. No podem oblidar que Deulofeu era definit per les autoritats locals de la Falange, en un informe del juliol de 1940 com *«un agitador de masas de envergadura; autor o inductor de muchos desmanes de los que aquí se*

cometieron». En un altre informe, posterior, del febrer de 1943 es deia que Deulofeu es dedicava «*a la propaganda comunista y a la labor antiespañola creyéndose que está en contacto con el Deuxieme Bureau y el Intelligence Service y manda a España periódicamente y a su mujer, noticias sobre la situación internacional*». La «intel·ligència franquista havia seguit a la seva esposa, a la Pepita, en algun dels seus intents per retrobar-se esporàdicament amb l'Alexandre, fet que van aconseguir el 17 de setembre de 1941 després de molts intents fallits. Però el retrobament amorós, l'enyorança, era l'única raó que esperonava la parella. Per altra banda les activitats de Deulofeu a Montpeller, i durant tot l'exili, es trobaven ben lluny d'allò que l'acusaven les autoritats franquistes. La música a l'Orquestra del Conservatori, les tertúlies amb altres exiliats, Fabra, Bladé i molt especialment amb Francesc Pujols, a la Taverna d'Aragó i al Café Riche, els estudis d'història, la investigació a la biblioteca, i l'exercici de mil oficis omplien el temps d'un Deulofeu que ja havia deixat enrere, per sempre, l'activisme polític.

A Montpeller, ens diu Deulofeu, ningú era molestat, tot el contrari, i la vida s'escolava plàcida i fàcil sense complicacions de cap mena. A l'endemà de la seva arribada Deulofeu decideix conèixer la ciutat i comença a caminar pels seus espais més emblemàtics. D'aquesta manera arriba al Passeig del Peyrou, lloc de trobada i passejada dels exiliats catalans. No pot evitar mirar l'espai amb els ulls del matemàtic de la història. Confronta els versos delicats de Mistral amb l'estàtua eqüestre excessiva de Lluís XIV. Diu que els versos de Mistral li van aixecar l'esperit d'una manera indescriptible. El geni de la raça el penetrava i veia a través d'aquelles frases la immortalitat de la raça catalana.

*Aubouro-te raço latino
Souto la capo dou soleu!
Lou raisin brun boui dins la tino*

Lou vin de Dieu gisclara léu»

Confronta el geni imperial, absorbent i dominador, que dugué a terme l'absorció de les nacionalitats de la Gàl·lia, amb el poeta, símbol del redreçament contra aquest esperit assimilatiu. L'eterna dialèctica entre imperi i llibertat.

A mi em passa el mateix. Hem acabat el rodatge matinal. Primer en una brasserie de la plaça de la Comèdia. Després a la Biblioteca de la facultat de Medecina. El documental camina a tot vent. Aleshores, abans de dinar l'Enric Pujol ens convida a passejar per la Plaça Reial del Peyrou. Li fem cas. Amb en David de Montserrat, periodista i escriptor i factòtum del documental sobre Deulofeu ens aturem davant l'estàtua del Rei Sol, disfressat d'August, i a mi, no puc evitar-ho, em surt també la mirada matemàtica de la història. I és que la història, sí, també pot ser, ha de ser, una ciència.

Probablement si el rei francès hagués entès bé la història passada mai hagués volgut disfressar-se d'August. De fet, hagués fet el possible per evitar que la història altra volta es repetís. Una altra vegada canviaven els escenaris, les formes, els temps històrics. Tant se val un cop més fins i tot abans de començar la història, ja es podia afirmar, com va dir Cèsar allò de «*Alea iacta est*» .

Veurem en els capítols que han de continuar com la teoria de Deulofeu és capaç de dibuixar i definir el cicle ontològic de la vida i la mort que segueixen tots els imperis, tant els antics, com el presents i em temo, també, que els del futur. Acabo avui amb una reflexió, la que li feia al David de Montserrat, amagats del sol sota l'ombra benefactora dels plàtans de la famosa esplanada, que potser hagués servit al rei francès per evitar els errors que havia de cometre ell mateix i sobretot els seus successors.

Lluís XIV no va tenir en compte que amb l'adveniment d'August moltes coses van canviar en la mentalitat del poble romà. De

fet ja feia temps que les velles formes de govern republicanes havien deixat pas al senat, el qual havia abandonat la seva funció merament consultiva per a convertir-se en el vertader instrument del govern, un govern que era ja només d'uns quants, no gaires, que de manera insensible s'havia anat allunyant del poble, oblidant-lo, provocant que l'anarquia, senyorívola, abraqués Roma, i d'aquesta manera l'imperi totpoderós veia com s'esquerdaven els seus fonaments al bell mig de lluites cruentes, intestines. És clar que aquesta èpica del declivi dóna noms llegendaris com els germans Semproni Grac, o altres associats al terror com Luci Corneli Sul·la. Però com marca la llei de la Història d'aquesta situació només se'n surt d'una manera. Cal un poder únic, un dictador, i el primer es va anomenar Cèsar, que abans va haver d'acabar amb Pompeu i més tard la corona de llorer va acabar cenyint la testa d'August.

Sol, davant el poder. L'emperador, el Déu, precisava d'altars i glòria, i per això necessitava la devoció del seu poble, un poble cansat de les corrupteles de les oligarquies senatorials, un poble que havia oblidat la capacitat de decidir per ell mateix, i que feia molt de temps que delegava en altres. La història anunciava processos que es tornarien a repetir segles més tard a França, després de la caiguda de la república revolucionària, fets que Lluís XIV no va ser capaç de preveure ja que només es va deixar enlluernar pels fastos que envoltaven al seu admirat August. Sí, aquest amb excel·lents i cruentes campanyes de propaganda, fetes a la seva mida – la guerra contra els asturs, mai resolta, va provocar centenar de milers de morts- va aconseguir que en el territori imperial, vestit de vermell, s'alcessin altars, com l'»*Ara Pacis Augustae*», en el seu honor i que el seu nom, però a quin preu!, fos inclòs al bell mig del dels déus en els himnes sagrats.